

Handläggare: Cecilia Rivard
Telefon: 08-508 18 048

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2011-09-29

Förslag till Stockholms miljöprogram 2012-2015

Remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Omedelbar justering.

Ulla Thorslund
stadsdelsdirektör

Lena Rabe
avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen gavs i budget för 2011 i uppdrag att ta fram ett förslag till nytt miljöprogram för perioden 2012-2015. Miljöprogrammet syftar till att bryta ned stadens verksamhetsmål ”Stockholms livsmiljö ska vara hållbar” till begripliga och uppföljningsbara delmål. Programmet ska vara ett styrdokument för stadens miljöarbete. Programförslaget innehåller sex inriktningsmål och 29 delmål.

Förslaget till nytt miljöprogram har ungefär samma upplägg som det nuvarande, med inriktningsmål, delmål och uppföljningsbara indikatorer, vilket är bra eftersom uppföljning och arbetssätt är inarbetat hos förvaltningarna. Det är viktigt att mätmetoder tydliggörs så att resultaten kan jämföras mellan olika nämnder och bolagsstyrelser. Förvaltningen är i det stora hela positiv till förslaget.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för planering, strategi och service.

Bakgrund

Stockholms nuvarande miljöprogram sträcker sig till och med år 2011. Kommunstyrelsen fick i budget för 2011 i uppdrag att ta fram ett nytt miljöprogram för perioden 2012-2015. För att ta fram ett nytt miljöprogram har en projektorganisation satts samman bestående av representanter från 16 förvaltningar och bolag.

Ett kompletterande kapitel till det nuvarande miljöprogrammet antogs av kommunfullmäktige den 13 december 2010. Kapitel "Hållbar stadsutveckling" ingår under 2011 i miljöprogrammet som en riktlinje. Tillämpliga delar av kapitlet har nu arbetats in i förslaget till nytt miljöprogram.

Förslaget vilar på tre övergripande underlag: *De nationella miljö kvalitetsmålen*, *Miljöprogram för Stockholms stad 2008-2011* och *Miljö- och hälsoutredning för Stockholms stad*.

Förslaget har remitterats till Farsta stadsdelsnämnd för yttrande senast den 30 september.

Remissen i sammanfattning

Miljöprogrammet syftar till att bryta ned stadens verksamhetsmål "Stockholms livsmiljö ska vara hållbar" till begripliga och uppföljningsbara delmål, och ska utgöra ett styrdokument för stadens miljöarbete. Miljöprogrammet är integrerat i stadens system för ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi, ILS. Genomförande och uppföljning sker i verksamhetsplanen.

Förslaget innehåller sex inriktningsmål och 29 delmål. Inriktningsmålen i programmet är följande:

1. Miljöeffektiva transporter
2. Giftfria varor och byggnader
3. Hållbar energianvändning
4. Hållbar användning av mark och vatten
5. Miljöeffektiv avfallshantering
6. Sund inomhusmiljö

En redovisning av de delmål under respektive inriktningsmål som berör stadsdelsnämnderna görs nedan. Här redovisas även förslag till indikatorer i de fall

där stadsdelsnämnderna har ansvar för rapportering och utgör datakälla. Förutom dessa delmål innehåller programmet flera delmål som i första hand riktar sig till andra nämnder och bolag. I programmet är mätmetoder och datakälla för samtliga indikatorer ännu inte tydliggjort.

Inriktningsmål 1: Miljöeffektiva transporter

Målet är att öka stockholmarnas mobilitet genom långsiktigt hållbara lösningar. Det ska vara lätt att välja kollektiva, trygga och miljövänliga transportlösningar.

Delmål 1.1. Miljöbelastningen från stadens transporter och resor ska minska

Delmålet innebär bland annat att stadens nämnder och bolagsstyrelser ska anta en resepolicy för miljövänliga resor i tjänsten. Kommunstyrelsen ansvarar för uppföljning. Indikatorer för uppföljning föreslås vara:

- Andelen av stadens nämnder och styrelser som har antagit en resepolicy för miljövänliga resor i tjänsten
- Andel av verksamheter som har ett dokumenterat arbete för miljöeffektivare resor och transporter

Delmål 1.2. Stadens egna fordon ska vara miljöbilsklassade och köras på förnybart bränsle, och av stadens upphandlade transporter ska miljöfordonsandelen öka

Delmålet innebär bland annat att miljöbilar som kan köras på miljöbränsle, biogas eller etanol, ska tankas med sådant till minst 85 procent. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för uppföljning, genom sammanställning av data från nämnder och styrelser. Indikatorer för uppföljning föreslås vara exempelvis:

- Andel miljöbilar i stadens fordonssflotta
- Andel miljöbränsle i stadens miljöbilar
- Andel miljöbilar av stadens inköp av bilar

Delmål 1.3. Miljö kvalitetsnormerna för luft ska uppnås

Delmålet innebär bland annat att dubbfria vinterdäck ska användas.

Kommunstyrelsen, tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden, ansvarar för uppföljning. Indikatorer för uppföljning föreslås vara exempelvis:

- Andel dubbdäck i stadens flotta

Delmål 1.4. Gång- och cykelresandet ska öka

Delmålet innebär bland annat att vinterväghållningen på stadens cykelvägar ska vara god. Trafik- och renhållningsnämnden ansvarar för uppföljning.

Delmål 1.5. Kollektivtrafikens andel ska öka

Delmålet innebär bland annat att kollektivtrafiksatsningar ska utgöra en naturlig del i stadens planering. Trafik- och renhållningsnämnden ansvarar för uppföljning.

Inriktningsmål 2: Giftfria varor och byggnader

Det är viktigt att staden inte belastar omgivningen med ämnen som skapats eller utvunnits av samhället i nivåer som kan hota vår hälsa eller miljö. Utmaningen ligger i att undvika användningen av direkt farliga ämnen och att generellt sett hantera olika typer av kemiska produkter och varor så att riskerna minimeras.

Delmål 2.1. Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor ska minska

Delmålet innebär bland annat att det vid upphandling av tjänster och entreprenader ska ställas krav på innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i varor och kemiska produkter som leverantören och entreprenören kommer att använda. Det ska finnas rutiner för uppföljning av ställda krav vid upphandling. Kommunstyrelsen ansvarar för uppföljning och rapporteras av nämnder och styrelser. Indikatorer för uppföljning föreslås vara:

- Andel upphandlingar av varor (exklusive byggvaror) där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår

Delmål 2.3. Andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska uppgå till minst 25 procent

Delmålet innebär bland annat att det vid upphandling av måltider och/eller måltidsverksamhet till förskola, skola, äldreomsorg och andra verksamheter ska ställas krav på minst 25 procent ekologiska livsmedel. De upphandlande enheterna ska, i upphandling och under löpande avtalsperiod, ställa krav på redovisning från leverantören av andelen ingående ekologiska livsmedel i de producerade måltiderna. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för uppföljning och förvaltningar och bolag rapporterar via AGRESSO till ILS-webb. Indikator för uppföljning föreslås vara:

- Andel inköpta ekologiska livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel

Inriktningsmål 3: Hållbar energianvändning

Stadens arbete med en hållbar energianvändning är prioriterat, långsiktigt och framåtsträvande. Arbetet syftar till att målmedvetet minska klimatpåverkan, effektivisera energianvändningen och växla över till förnybar energi.

Delmål 3.1. Staden ska genom energieffektiviseringar minska energianvändningen i den egna verksamheten med minst 10 procent (jämfört med år 2011)

Kommunstyrelsen, i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, ansvarar för uppföljning. Nämnder och styrelser rapporterar i ILS-webb. Indikator för uppföljning föreslås vara:

- Energianvändning (inklusive fastighetsel men exklusive verksamhetsel) per kvm och år i stadens nämnder och styrelser

Delmål 3.2. Upphandlad el i stadens egna verksamheter ska uppfylla kraven för miljömärkning

Delmålet innebär att upphandling av el ska följa det nationella Miljöstyrningsrådets föreskrifter samt stödja miljö kvalitetsmålen om begränsad miljöpåverkan, frisk luft och bara naturlig försurning. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i samarbete med servicenämnden ansvarar för uppföljning. Indikator för uppföljning föreslås vara:

- Elanvändning per kvm och år i stadens nämnder och styrelser

Delmål 3.3. Staden ska verka för att utsläppen av växthusgaser minskar till högst 3,0 ton CO₂e¹ per stockholmare

Delmålet innebär bland annat att energianvändningen i fastighetsbeståndet behöver minska med 5 procent genom energieffektiviseringar. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för uppföljning.

Inriktningsmål 4: Hållbar användning av mark och vatten

Närheten till parker, natur och vatten bidrar till att Stockholm upplevs som en attraktiv plats att bo och verka i. Det behöver också skapas förutsättningar för fler att bo och verka i staden, samtidigt som stadens kvaliteter, den gröna och blå strukturen, måste bevaras för att stadens ska utgöra en attraktiv livsmiljö.

Delmål 4.1. Mark- och vattenområden som har särskild betydelse för den biologiska mångfalden ska stärkas och utvecklas

Delmålet innebär bland annat att områden med högst värde skyddas, exempelvis områden med områdesbestämmelser eller detaljplan. Om intrång görs i kompenserbare områden kan åtgärder för compensation vara nyskapande av motsvarande naturtyp eller restaurering av en miljö vars naturvärden försämrats. Stadsbyggnadsnämnden ansvarar för uppföljning av delmålet.

¹ Koldioxidekvivalenter – en gemensam måttenhet för utsläpp av växthusgaser. CO₂e anger mängd av en växthusgas uttryckt som den mängd koldioxid som ger samma klimatpåverkan. Påverkan av till exempel 1 kg metan motsvarar klimatpåverkan av 21 kg koldioxid.

Delmål 4.2. Grön- och vattenområden som är särskilt attraktiva för rekreation ska stärkas och utvecklas

Delmålet innebär bland annat att åtgärder för att stärka funktioner i och mellan områden, exempelvis svaga kopplingar, görs i samband med nyplanering. Det kan vara nyanläggning eller upprustning av parker, lekplatser eller gång- och cykelvägar. Intrång i kompenserbara områden inom den särskilt värdefulla strukturen ersätts i första hand lokalt med likvärdig funktion och i andra hand på annan plats med likvärdig funktion för stadens gröna kvaliteter. Trafik- och renhållningsnämnden ansvarar för uppföljning av delmålet.

Delmål 4.3. Intrång i övriga grön- och vattenområden ska minimeras

Delmålet innebär bland annat att intrång i mark- och vattenområden utanför den särskilt betydelsefulla strukturen minimeras och ersätts med likvärdig funktion, i första hand lokalt och i andra hand på annan plats. Ianspråkstagna grön- och vattenområden som saknar funktion för stadens gröna kvaliteter behöver inte ersättas. Exploateringsnämnden ansvarar för uppföljning av delmålet.

Delmål 4.5. Skötseln av grön- och vattenområden ska stärka biologisk mångfald och rekreativa kvaliteter

Delmålet innebär att staden ska sträva efter att bedriva en ekologiskt inriktad skötsel och restaurering. Parker och rekreationsområden ska skötas i enlighet med fastställda stadsdelsvisa parkprogram och skötselplaner. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna ansvarar för uppföljning av delmålet. Förslag till indikator är:

- Areal mark per år där friställnings- och föryngringsåtgärder genomförts avseende ädellövträd

Delmål 4.6. Vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag ska förbättras

Delmålet innebär bland annat att totalfosforhalten minskar eller bibehålls i stadens sjöar, att miljöstörande effekter av dagvatten minskar samt att befintliga strandbad har god vattenkvalitet. Stockholm Vatten AB i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för uppföljning av delmålet.

Inriktningsmål 5: Miljöeffektiv avfallshantering

Allt avfall måste tas om hand på ett korrekt sätt för att inte förorsaka skador på människors hälsa och på miljön. I många fall är avfallet en värdefull resurs om avfallshanteringen anpassas till dess egenskaper. Det kan gälla exempelvis återanvändning, återvinning och framställning av energi och växtnäring. Det mest miljövänliga är dock att i möjligaste mån förhindra uppkomsten av avfallet.

Delmål 5.1. Avfallet från stadens verksamheter ska förebyggas och det som ändå uppstår ska nyttiggöras

Delmålet innebär bland annat att stadens nämnder och styrelser i upphandlingar ställer krav på att exempelvis varor förpackas så att de genererar så lite avfall som möjligt. Produkter och inventarier ska så långt som möjligt återvinnas och vid samtliga verksamheter ska det finnas möjlighet att sortera ut förpackningar och returpapper. Där det är praktiskt möjligt ska matavfall sorteras ut för biologisk behandling med fokus på biogasframställning och återförsel av näring. Trafik- och renhållningsnämnden ansvarar för uppföljning av delmålet, i samarbete med kommunstyrelsen. Förslag till indikatorer är exempelvis:

- Andel av stadens verksamheter som samlar in matavfall
- Andel av stadens verksamheter som sorterar ut förpackningar och returpapper

Delmål 5.2. Andelen farligt avfall som felsorteras ska minska

Delmålet innebär bland annat att information ges, både inom stadens verksamheter och till stockholmarna i allmänhet, om vad som klassas som farligt avfall samt att möjligheterna att lämna in farligt avfall förbättras. Trafik- och renhållningsnämnden ansvarar för uppföljning av delmålet i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Inriktningsmål 6: Sund inomhusmiljö

God inomhusmiljö har stor betydelse för människors hälsa och komfort. Hälsobesvär relaterade till inomhusmiljö är ett problem i många byggnader. Det gäller särskilt buller i bostäder och allmänna lokaler, dåligt luftkvalitet, inomhustemperatur och höga radonhalter. Inget av delmålen som rör inomhusmiljön, radonhalter, bullernivå och miljöklassade byggnader berör stadsdelsnämnderna. Delmålen berör främst nämnder och styrelser som äger egna fastigheter – exempelvis de kommunala bostadsbolagen, SISAB (skolor och förskolor), Micasa (omsorgsfastigheter) och fastighetsnämnden – samt miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden och stadsbyggnadsnämnden.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är i det stora hela positiv till förslaget till nytt miljöprogram. Det har ungefär samma upplägg som nuvarande miljöprogram med inriktningsmål, delmål och uppföljningsbara indikatorer vilket är bra eftersom uppföljning och arbetssätt är inarbetat hos förvaltningarna. Det är också positivt att utarbetandet av programmet har skett tillsammans med stadens olika förvaltningar.

”Hållbar stadsutveckling”, det kompletterande kapitlet i nuvarande miljöprogram, har inarbetats i miljöprogrammet som en samordnad del i hela miljöarbetet. Det

signalerar betydelsen av att stadens verksamheter på ett påtagligt sätt bidrar till ett hållbart samhälle. Att staden i alla sina verksamheter ska arbeta efter miljöprogrammet är självklart. Programmet bör därför vara så tydligt som möjligt så att alla verksamheter och enheter enkelt kan följa riktlinjer och genomföra olika aktiviteter på ett så verkningsfullt sätt som möjligt.

Det är viktigt att mätmetoder tydliggörs så att samtliga bolag och förvaltningar redovisar så jämförbara resultat och siffror som möjligt och för att det ska vara möjligt att göra bra jämförelser över tid. Förslagen till indikatorer behöver förtydligas vad avser rapportering i ILS. För vissa indikatorer är det tydligt att datakällan är ILS-webben samt vilka nämnder och styrelser som rapporterar, men i många fall saknas denna information.

Förvaltningen har några synpunkter som gäller specifika delmål:

Delmål 1.1. Miljöbelastningen från stadens transporter och resor ska minska
Nämnden har sedan ett par år en resepolicy för anställda i förvaltningen. I och med det nya miljöprogrammet kommer den ses över och revideras. Många av de övriga delmålen arbetar förvaltningen redan aktivt med. Delmålet med en resepolicy är bra men kan vara svårt att följa upp och efterleva då delmålet endast kan mätas i medarbetarenkäten vartannat år.

Delmål 1.2. Stadens egna fordon ska vara miljöbilsklassade och köras på förnybart bränsle, och av stadens upphandlade transporter ska miljöfordonsandelen öka

Det är bra att indikatorn beskrivs som volymprocent istället för liter såsom hittills rapporterats i ILS-webben. Det gör att förvaltningens och miljöförvaltningens uppföljning kan samordnas bättre. Idag rapporterar förvaltningarna bränsleåtgång och bränslefördelning i liter alternativt kubikmeter till miljöförvaltningen två gånger per år. Däremot rapporteras det i verksamhetsberättelserna hur många kronor det tankats för vilket inte säger så mycket då bränslepriserna kan variera under året.

Delmål 2.3. Andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska uppgå till minst 25 procent

Förvaltningen når knappt upp till de 16 procent ekologiska livsmedel som är målet för 2011. För att kunna nå upp till 25 procent förutsätts att livsmedelsupphandlingen som görs av servicenämnden underlättar för enheter att prioritera ekologiska varor. Det måste vara enklare och finnas ett större utbud för enheterna att välja på. Leverantörernas fakturor bör också särskilja de ekologiska varorna så att redovisningen för enheterna förenklas. Det är dock positivt att nivån motsvarar

det nationella inriktningsmålet och att redovisningen även ska gälla de upphandlade måltiderna.

Delmål 3.1. Staden ska genom energieffektiviseringar minska energianvändningen i den egna verksamheten med minst 10 procent (jämfört med år 2011)

Förvaltningen önskar att datakällan till delmålet indikator förtydligas vad gäller vilka nämnder och styrelser som ska rapportera in den förbrukade fastighetselen. Förvaltningen förbrukar till största del verksamhetsel i hyrda lokaler. Inom ett område ökar dock elförbrukningen. Det gäller utebelysning i exempelvis parklekar. Det finns ett krav på staden att ur en trygghetsaspekt förbättra belysningen utomhus.

Idag får inte lokalytan ändras över tid när elförbrukningen ska rapporteras i ILS-webben. Det ger en något felaktig bild av hur förbrukningen per kvadratmeter ändras över tid. Förvaltningen har exempelvis under 2011 öppnat nya förskoleavdelningar i nya lokaler, cirka 4 000 kvadratmeter, vilket i verkligheten ökat lokalytan och även elförbrukningen. Förvaltningen föreslår därför att mätmetoden ändras så att lokalytan kan revideras i rapporteringen för att redovisningen ska vara så nära verkligheten som möjligt.

Delmål 4.2. Grön- och vattenområden som är särskilt attraktiva för rekreation ska stärkas och utvecklas

Målområdet ”Hållbar användning av mark och vatten” berör i första hand förvaltningens stadsmiljöverksamhet. I samband med delmål 4.2. bör stadsdelsförvaltningarnas parkplaner nämnas eftersom de är vägledande vid investeringar i park- och naturområden. Miljöprogrammet bör även tydliggöra vilka områden som kan kompenseras vad gäller intrång, samt vilka slags områden som inte ska ersättas. Det bör kunna utgöra vägledning såväl för exploaterings- och stadsbyggnadskontoret som för stadsdelsförvaltningarna.

Delmål 5.1. Avfallet från stadens verksamheter ska förebyggas och det som ändå uppstår ska nyttiggöras

Det nya programmet nämner inte hur stor andel av stadens verksamheter som ska samla in matavfall till biologisk behandling vilket borde finnas med. Idag är det bara förvaltningens förskolor som har potential att sortera ut matavfall för biologisk behandling. När exempelvis verksamheter finns i flerbostadshus är det svårt att göra det möjligt att sortera ut matavfall.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

Stadsledningskontorets förslag till Stockholms miljöprogram 2012-2015